

osokolio je na dalji rad i široku javnost, pa je 1841. osnovano „Gospodarsko društvo“ za unapređivanje poljodjelstva u Hrvatskoj, a 1842. u krilu zagrebačke čitaonice „Matica Ilirska“ za unapređivanje književnosti.

Postanak madžaronske i ilirske stranke. Tako je hrvatski narod zanosnim radom u nekoliko godina sebi izgradio temelje svoga modernoga kulturnoga života. Sada je trebalo i organizirati obranu ovih stečevina, a to je moglo da bude zadaća samo jake političke stranke. Sve do 1840. uopće nije bilo u Hrvatskoj izrazitih političkih stranaka, naime složenih na načelnoj osnovi s istaknutim programom i organizacijom; bile su samo političke skupine, koje su se stvarale kod pojedinih pitanja. U Hrvatskoj bilo je dosta prijatelja Madžarâ, ali su ovi bili bez međusobne jače sveze. Međutim napredak ilirske ideje navede Madžare na misao, da organiziraju svoje privrženike u stranku sa zadaćom, da pobija ilirstvo. Tako se dakle početkom 1841. obrazova „horvatsko-ugarska stranka“ s braćom barunima Levinom i Jurjem Rauchom te turopoljskim komešom Antunom Danijelom Josipovićem na čelu, a ta osnova u Zagrebu svoju „kazinu“ kao protutabor ilirskoj „čitaonici“. Ovu stranku i njezine privrženike prozvaše Ilirci „madžaromanskom“ ili „madžaromanima“, od čega postade pučki izraz „madžaronska“ ili „madžaroni“. Politički program njezin bijaše, da se ukine madžarskim težnjama toliko protivno ime „ilirsko“, kao tobože u korist i spas „horvatskoga“, onda da se makne novi pravopis zajedno s „vlaškom“ štokavštinom u korist kajkavštine, i konačno da se „Horvati“ što tješnje prislone i pridruže Madžarima u jednu jedinstvenu madžarsku političku državu, da poprime madžarski jezik ne samo kao službeni, već i kao nastavni u školama, a na požunski sabor da svaka od triju hrvatskih županija (varaždinska, zagrebačka i križevačka) izravno šalje po dva zastupnika, onako kako to čine slavonske i ugarske. Prema tome je dakle ova skupina plemića zapravo išla u krajnim konsekvencijama svojih političkih ciljeva za potpunim ukinućem hrvatske municipalne samostalnosti i za madžarizacijom svoga naroda. S ovim programom uzeše vođe stranke agitirati među seljačkim plemstvom, pa su doskora s uspjehom predobili za sebe mnoge od njih, a naročito Turopoljce. Sada su „madžaroni“ prešli za tim, da u svoje ruke dobiju županije, a onda preko ovih i većinu u hrvatskom saboru, gdje su mislili oživotvoriti svoje težnje. Protiv madžaronâ združuje se protivnici njihovi u „ilirsku stranku“ s izrazito hrvatskim pro-